

РЕТКЕ ПТИЦЕ ВРШАЧКИХ ПЛАНИНА

Представљање брошуре - Велика сала општине Вршац

7. децембар 2007.

Поред годишњака, наше друштво повремено штампа популарна издања промотивно-едукативног карактера. Да подсетимо, у јануару 2004. године урађене су збирке узорака стена под називом „Стене Вршачких планина – геонаслеђе Баната“. Ова збирка је поклањана и продавана укупно до сада у око 800 примерака и годинама је представљала једини прави вршачки сувенир. Крајем 2007. године, у сарадњи са Фондом за заштиту животне средине општине Вршац, Законом за заштиту природе Србије и Јавним предузећем „Варош“ из Вршца, штампали смо брошуру „Ретке птице Вршачких планина“.

Јавно представљање овог издања Вршчанима, љубитељима природе и медијима организовано је 7. децембра 2007. године у сали општине Вршац. Брошура је димензија 16 x 11 центиметара, а тираж је 1500 примерака. На 20 страница пуног колора, уз обиље лепих фотографија, описано је 11 угрожених врста које се могу наћи на подручју Вршачких планина и околини, или су се ту до скоро настањивале, али су због деловања човека ишчезле. Укратко су описане и активности чланова Природњачког друштва „Геа“ на заштити орнитофауне. Аутор уводног обраћања је Никола Стојнић, орнитолог Завода за заштиту природе Србије из Новог Сада, док је Миливој Вучановић урадио текст о птицама и теренском раду, као и већину фотографија.

Публикација је урађена са два циља. Први је едукација о природним реткостима и мерама које се врше ради њихове заштите. Други је сакупљање средстава за даље остварење првог циља, јер је осмишљено да публикација има минималну цену од 100 динара. Сва средства сакупљена продајом биће утрошена за реализацију нових програма заштите птица.

Непосредно пре промоције брошуре, као леп увод, у улазном холу општине Вршац одржана је изложба фотографија Јована Лакатоша из Апатина, нашег пријатеља, познатог орнитолога и фотографа природе. Укупно је изложено 19 луксузно опремљених фотографија птица, снимљених у околини Апатина, на подручју специјалног резервата природе „Горње Подунавље“. На себи својствен начин, Лаки је још једном представио занимљиву природу свога краја. Изложби и представљању брошуре, присуствовало је око 50 наших чланова и суграђана, представници две локалне телевизије и једног локалног листа. Чланак о презентацији брошуре објавио је и новосадски „Дневник“. Успешно спровођење акција на заштити орнитофауне, финансијски и на друге начине помогли су – Општина Вршац, Фонд за заштиту и унапређење животне средине општине Вршац, ЈП „Варош“ Вршац као старалац ПИО „Вршачке планине“, Завод за заштиту природе Србије, Покрајински секретеријат за заштиту животне средине и одрживи развој, ЈП „Војводинашуме“ Шумска управа Вршац, „Електровојводина“ и бројни појединци и суграђани.

Чланови Природњачког друштва „Геа“ на терену и резултати рада

ПТИЦЕ ВРШАЧКИХ ПЛАНИНА - ЗНАЧАЈ, ВРЕДНОСТИ И ЗАШТИТА

Никола Стојнић*, Миливој Вучановић**

Фауна птица Вршачких планина, која броји више од 120 врста, по много чему је вредна и особена. Њен значај се може сагледавати локално (за општину Вршац и Вршачке планине), регионално (Покрајина Војводина), национално (Република Србија) и глобално (Европа и свет). За саму природну целину Вршачких планина и подножја, птице су део еколошких процеса, присутне и разноврсне у свим типовима станишта. И више од тога, врсте попут црне роде, орла кликташа и осичара гнезде се у шумама, а хране на околним барама, односно ливадама, чинећи спону између ових еколошких целина. Живећи у близини овог бисера природе, становници Вршца и околине могу да уживају у фасцинантним видно-звучним појавама које пружа богат птичији свет. Осим тога, као традиционално добри домаћини, поред осталих благодети свог краја, са гостима са стране могу да поделе и овај аспект лепоте.

Равница Војводине има само две, многима добро знане планине. Једна од њих – Фрушка Гора, је острвска, што подразумева посебне вредности фауне птица. Друга, о којој је у овом тексту реч, надовезује се на чувени масив Карпата, и из тога баштини неке од својих особености. Брдске шуме представљају значајну одлику разноврсности станишта птица Војводине и у њима се гнезде шумске врсте попут шумске шљуке, црне жуне и беловрате мухарице. Близина Карпата и спона са овом импозантном и посебном еколошком целином, омогућава и присуство врста којих на гнежђењу нема нигде другде у Војводини, попут планинске страдице, планинског дитића и змијара. Специфичност положаја на природним правцима комуникације, спони планинских маса, шума, равница и вода, ствара услове за врсте попут уралске сове и краткопрстог копча. Поменути врстама, Вршачке планине представљају једно од најбитнијих уточишта у Србији, и као такве су од пресудног су значаја за очување њихових популација у нашој земљи. Преко 50 врста птица које се гнезде на Вршачким планинама, будући ретке и угрожене, уживају законску заштиту на територији републике Србије. Налазе се на списку врста заштићених Уредбом о заштити природних реткости, која између осталог подразумева и забрану њивог убијања и узнемиравања, као и уништавања њихових станишта. Кроз овај акт су у основи и зачетку заштићени и признати и птице и Вршачке планине на којима се оне налазе. Једанаест врста са овог простора, међу њима ћук, зелена жуна и шумска шева, су од посебног значаја за Европу – SPEC 2 категорије према критеријумима BirdLife International.

Некадашња гнездарница, а сада пролазница, орао крсташ, врста је од глобалног значаја. Вршачке планине уврштене су на листу подручја за птице од међународног значаја, Important Bird Areas – IBA, чиме је на најбољи начин призната глобална вредност птица овог простора. Заштитом Вршачких планина као Парка природе, а од 2005. године као Предела изузетних одлика, покренута је најважнија полуга у заштити увелико познате и признате фауне птица поменутог локалитета. У основи су добро прописане мере заштите и превентива превелике експлоатације и нарушавања простора. Добро старање и спровођење активних

мера заштите, обезбеђује одговарајуће унапређење природних вредности целокупног простора, и птица као важне, препознатљиве и недовојиве компоненте.

„Геа” и заштита птица

Након више година проучавања птица на Вршачким планинама, уочили смо неке факторе који негативно утичу на живот и опстанак птица. Кроз низ конкретних акција, чланови Природњачког друштва „Геа” учинили су напоре и кораке који дају видљиве резултате. Установили смо да је за успешну репродукцију појединих врста птица потребна помоћ човека. Када то кажемо, пре свега мислимо на птице дупљашце. Шуме на Вршачким планинама спадају у ниске, обим стабала није довољан и у њима не могу да се формирају природне дупље у којима би се птице населиле. Тиме су највише погођене сове, којима је потребна велика и пространа дупља за развој и опстанак потомства. Прве кућице за сове направљене су и постављене 1999. године. Једну је настанила шумска сова. Подстакнути успехом 2000. године направили смо још десет кућица и поставили фебруара наредне године. До 2007. године, чланови Природњачког друштва „Геа” направили су и на подручју Вршачких планина поставили укупно 70 кућица, и то 30 за сове и 40 за ситне птице певачице. Поред птица, ове кућице су насељаване и другим врстама, као што су веверице, пухови, стршљени, пчеле... Неким животињама су кућице послужиле као складиште хране. Неке изузетно ретке птичје врсте су се уселиле, као што је дугорепа сова, и то је за сада једини пример у Србији. У циљу заштите и унапређења птичијег фонда на Вршачким планинама и околини, имали смо и друге активности, као што су прављење хранилишта, појила, маркирање птица и едукација.

Једна од најновијих активности је формирање мрчилишта за некрофатне врсте птица, у оквиру међународног пројекта повратка орла крсташа, који на нивоу Србије води Завод за заштиту природе. Ово хранилиште је једно у мрежи регистрованих и кланични отпад се износи под строгим надзором ветеринарске инспекције. Поступак је дефинисан и општинском одлуком о држању домаћих животиња. Такође, у зиму 2007/8. постављено је шест платформи за беле роде на електричним стубовима по селима општине Вршац, како би се спречило њихово страдање од струјног удара, што се последњих година све чешће догађа.

Птице су велики путници и приликом миграције прелећу огромне раздаљине. Ради лакшег праћења и проучавања, неопходно је њихово маркирање. Птице се хватају орнитолошким мрежама или се младунци прстенују на гнездима лаким алуминијумским прстеновима, који их не ометају у свакодневним активностима. На прстену се налази регистарски број, јединствен за сваку птицу и назив државе у којој је птица прстенована. Када прстеновану птицу орнитолози ухвате у некој другој држави или континенту, знају одакле је долетела и тада се добија прецизнија слика о путевима њихове сеобе. На тај начин отварамо могућност да предузмемо одговарајуће мере заштите.

* Завод за заштиту природу Србије, Нови Сад

** Природњачко друштво „Геа”, Вршац

Планински попић на Вршачким планинама

Планински попић (*Prunella collaris*) је типична високопланинска врста. У периоду гнезђења може се наћи на висини до 2500 метара надморске висине. Заступљен је на отвореним теренима, каменитим пропланцима и остеоњацима у чијим се пукотинама гнезди, а насељава Балканско, Алпено и Пиринејско полуострво, Карпате и Алпе, али и крајњи север Африке, малу и

ова врста није забележена. Први пут је уочена на Вршачким планинама 20. октобра 1999. године. Овим је планински попић уврштен као нова птичја врста Војводине. Други пут је посматрана 12. децембра 2000. године, такође на Вршачким планинама. У оба случаја забележен је по један примерак. У току зиме 2007/08, поново су посматране и то четири примерка 21. децембра 2007,

централну Азију. Због специфичног станишта, популација ових птица није тако велика како би се на први поглед дала закључити у односу на његову форму. Ово је мала птица, на први поглед подсећа на врапца, али се у суштини много разликује од њега, како по изгледу тако и по начину живљења. Дужина ове мале птице износи 15-17 центиметара. На подручју Војводине, до скоро,

где су остале практично читаве зиме на истој локацији. Добри услови и обиље хране омогућили су успешно презимљавање. Ови попићи вероватно припадају карпатској популацији и услед оштре зиме на планинским врховима спуштају се у ниже пределе. Поред ретких и угрожених врста флоре и фауне, Вршачке планине су привилеговане да имају и ову, по много чему изузетну птицу.

Безбедна гнезда за беле роде и чишћење ливада за текунице и друге ретке врсте

Пројекат финансирао Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој, Нови Сад

Последњих деценија беле роде (*Ciconia ciconia*) се све чешће гнезде на електричним стубовима. Своја гнезда свијају на електричним жицама и тиме доводе себе и своје младе у опасност од струјног удара. Поред тога, кратки спојеви проузроковани гнездом рода, често праве штете и кварове на електричној мрежи. Природњачко друштво „Геа“ конкурисало је код Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине и одрживи развој пројектом „Безбедна гнезда за беле роде и чишћење ливада за текунице и друге ретке врсте“ и добило 50.000 динара. Овим новцем је направљено шест платформи које се постављају на електричне стубове и тако уздижу и одвајају гнезда од жица. Платформе ће бити постављене у фебруару 2008. године у селима општине Вршац – Велико и Мало Средиште, Потпорањ и Ватин. Сличан пројекат је већ спроведен у другим деловима Баната и резултати су позитивни. Надамо се да ће наше роде када се с пролећа врате из Африке, бити задовољне новим смештајем.

Захваљујемо се Електропривреди Србије, ЕД „Електровојводина“, пословници Вршац на помоћи и ангажовању.

Други део пројекта је чишћење ливада на Вршачким планинама. Услед недовољног пасарења, ливаде на Вршачким планинама су почеле да нарастају у глог и дивљу ружу. Променом услова, са станишта нестају многе ретке, ливадске, биљне и животињске врсте, између осталог и текунице. Ове животиње су некада биле заступљене у целој Војводини. Уништавањем станишта њихов број је драстично опао, тако да су постале природна реткост. Нестанком текуница нестају и многе друге врсте које се њима хране као што су степски соко, орао крсташ и друге. Ливаде су чишћене у делу изнад Малог Средишта. У акцији су, поред наших чланова, ангажовани волонтери Научно-истраживачког друштва студената биологије „Јосиф Панчић“ и Друштва младих истраживача Института за географију „Бранислав Букуров“, оба из Новог Сада.

Миливој Вучановић

2. Волонтерски омладински радни камп „Вршачке планине 2007”

У периоду од 15. до 22. августа 2007. године, на Вршачким планинама одржан је 2. Волонтерски омладински радни камп. Идеју за одржавање кампа покренули су новосадски студенти, чланови Научно-истраживачког друштва студената биологије „Јосиф Панчић” и Друштва младих истраживача Института за географију „Бранислав Букуров”. Организатори и домаћини кампа су ЈЛП „Варош” из Вршца, као старалац ЗПД ПИО „Вршачке планине” и Природњачко друштво „Геа” из Вршца.

Циљеви кампа су – промовисање рада стараоца на спровођењу програма активне заштите, помоћ стараоцу у спровођењу ових програма, упознавање са пословима и обавезама стараоца природног добра, промовисање природних и антропогених вредности Вршачких планина и подстицај локалног становништва да више пажње посвети очувању тих вредности. Активности у кампу су подељене у две целине – конкретни физички посао и едукација. Волонтери су свакодневно по 5 часова помагали стараоцу у пословима спровођења програма активне заштите, и то на обележавању спољашњих и унутрашњих граница природног добра, уређењу станишних услова за ретке и угрожене врсте животиња, чишћења стаза од амбалажа и другог смећа. Такође свакодневно, са почетком у 20 часова, у Планинарском дому

предавања, а публику су, сем волонтера, чинили и радознали Вршчани. У слободном времену организоване су посете Вршачкој кули, извору Гренчарског, Гудуричком врху и ликовне колоније у Јасенову у општини Бела Црква. Обилазећи планинарске стазе, волонтери су забележили прелепе кадрове природе и реткости фауне нашег брега.

На кампу је учествовало 16 студената биологије и географије из Новог Сада, Пожареваца, Чачка, Бечеја, Вршца и других градова Србије. Рад на кампу био им је, као будућим стручњацима заштитарима, добра практична вежба и прилика да упознају како једно природно добро функционише. Помоћ стараоцу су pružили и својим запажањима и конструктивним идејама. Овакве активности у другим земљама су већ дуже време познате и признате методе рада стараоца. Неопходно је да се стараоца у делу свога рада ослања на помоћ ђака, студената, планинара, љубитеља природе, који улажу свој волонтерски рад како би помогли програме заштите и опстанак живог света. Овакви кампови морају постати обавеза људи чија је професионална дужност да брину о заштићеним природним добрима. Следеће две значајне карике су подршка медија и грађана, који удруженим снагама могу да промене и побољшају средину у којој живе. Прави пример је Природњачко друштво „Геа” чији су чланови, већ годинама, верни чувари и љубитељи природе.

Ивана Секареча

на Широком Билу, предвиђена су предавања и презентације природних вредности Вршачких планина, предавања из астрономије и телескопска посматрања. Главни део физичког рада се састојао у обележавању првог степена заштите жутом бојом по стаблима и стенама, на подручју Ђаковог врха. Волонтери нису ни ове године избегли сакупљање отпада дуж туристичких стаза, мада се може запозити да је отпада мање него раније. Нешто мање времена и рада посвећено је побољшању станишних услова – проширивана су ливадска станишта. Ово је веома важна еколошка активност, јер су због нередовне испаше многе ливаде зарасле у жбуње, па су последично одређене животињске врсте напустиле таква станишта. Сада је потребна интервенција човека, што спада у обавезу стараоца. За едукативни део се побринуло Природњачко друштво „Геа”, организујући биолошка и астрономска

ПРОМОЦИЈА ФИЛМА „БЕЛЕ РОДЕ МОЈЕ РАВНИЦЕ“

Културни центар Вршац

16. новембар 2007.

Природњачко друштво „Геа“ радо и често организује приказивања филмова о природи. Неколико пута је гост Вршца и нашег друштва био Оливер Фојкар из Новог Сада. Са посебним задовољством, ишчекивали смо његов најновији документарно-еколошки филм „Беле роде моје равнице“. Аутори филма су Оливер Фојкар (сценарио, режија, текст и камера) и Душан Чекић (камера и фотографија). Оригиналу музику је компоновао Мирослав Јованчић. Продуцент је Академско друштво за проучавање и заштиту природе из Новог Сада, копродуцент је Завод за заштиту природе Србије. Трајање 50 минута. Година производње 2007. Премијера је одржана у Новом Саду 19. октобра, у Извршном већу Војводине. Вршачка публика није дуго чекала, тако да је Вршац други град у коме је филм промовисан. Приказан је у биоскопској сали Културног центра 16. новембра пред око 40 посетилаца.

„БЕЛЕ РОДЕ МОЈЕ РАВНИЦЕ“

мр Оливер Фојкар*

Документарно-природњачки филм „Беле роде моје равнице“ је прича о птицама које већ вековима дају печат Војводини и целој Панонској низији. Равница је традиционално препознатљива по плодним њивама, али и ритовима и барама који пружају уточиште за живот белих рода. Бела рода (*Ciconia ciconia*) је најпознатија птица равнице. Распон њених крила достиже и 225 центиматара. Према резултатима последњег пребројавања, број парова белих рода на подручју покрајине је око 1100, што је око 90% од броја парова који се гнезде у Србији.

Моја последња два филма „Молитва за гору“ и „Мој пријатељ штиглић“, еколошке проблеме приказују на потресан начин и са тужним крајем. Због тога сам желео да нови филм о родима буде позитивна прича о животу ових лепих птица. Филм „Беле роде моје равнице“ је рађен са љубављу и стрпљењем три године, у периоду 2005 – 2007. Снимање је започето у пролеће 2005. године, а жеља нам је била да пратимо збивања у два родина гнезда, од тренутка долетања пара из Африке, па до излетања младунаца из гнезда и поновне сеобе на југ. Међутим, због лоших временских услова,

хладноће и кише, те прве сезоне су угинули сви младунци у оба гнезда, тако да је снимање настављено следеће године. Из филма сазнајемо да живот рода није лак. Пуно младунаца страда и због електро удара. Посебна вредност је што смо успели да забележимо суптилна осећања и специфично понашање рода током парења, ношења јаја, рађања, угинућа и првог лета младунаца. Гледајући живот рода, можемо назрети одређену паралелу са нашим, људским животом, који је такође трновит. Филмом смо желели да подржимо пројекат „Сигурна гнезда за роде“ наших младих орнитолога. Циљ пројекта је повећање популације белих рода путем изградње сигурних носача и платформи за гнезда и спречавање страдања од струјног удара на електро стубовима.

Филм је сниман у целој Војводини, али највише око реке Тамиш у Банату, у селима Идвор, Сакуле, Неузина, Тараш, Томашевац, на рибњаку „Ечка“, а у Бачкој у Бачу и Сенти, поред Дунава и у специјалним резерватима природе „Горње Подунавље“ и „Ковилско-петроварадински рит“. Станишта рода снимана су и из ваздуха, моторним змајем, а коришћене су и дизалице „Електровојводине“. Снимљено је више од 100 сати радног материјала. У израду филма, директно или индиректно је укључено око 50 наших сарадника. Сви су реализацији приступили са великим одушевљењем и инспирацијом. Роде су то и заслужиле. Сигуран сам да ће овај филм дотаћи душу многих гледалаца, код нас и у свету, јер се у суштини бави животом, у најширем његовом значењу, животом који није лак и мора ићи даље.

ПРОТЕСТ ПРОТИВ СЕЧЕ ШУМЕ НА ВРШАЧКИМ ПЛАНИНАМА

Током новембра 2007. године, 9 еколошких невладиних организација из Вршца подигло је свој глас против незаконите сече шуме на Вршачким планинама. Протест су потписали Еколошко удружење „Авалон“, Природњачко друштво „Геа“, Одред извиђача „Сава Мунђан“, Покрет горана Вршац, Еколошко друштво „Природа и здравље“, Планинарско друштво „Железничар“, Оријентациони клуб „Компас“, Удружење пчелара „Вршац“ и Кинолошко друштво „Вршац“. Издато је и послато свим надлежним институцијама, дневним новинама и телевизијама у Србији и Војводини заједничко „Саопштење за јавност поводом незаконите сече шуме на Вршачким планинама“ следеће садржине:

Покрајинска инспекција заштите животне средине је Решењем од 9. јула 2007. године, **ЗАБРАНИЛА** Јавном предузећу „Војводинашуме“ извођење било каквих радова у Газдинској јединици „Вршачки брег“, а у границама заштићеног природног добра „Вршачке планине“. Разлог забране је неусаглашеност Основа за газдовање шумама за наведену јединицу са општинском Одлуком о заштити предела изузетних одлика „Вршачке планине“.

И поред забране, већ два месеца шума на Вршачким планинама се несметано сече!

Вршачке планине за грађане Вршца представљају оазу мира, здравља, рекреације и богатства природе. У блиској прошлости, на Вршачким планинама било је више доказаних, али несанкционисаних злоупотреба, кршења закона и прописа, на које су наша удружења више пута указивала. Поред свих апела,

Република Србија - АП Војводина
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА
ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И
ОДРЖИВИ РАЗВОЈ
Сектор за инспекцијске послове
Број: 119-501-00875/2007-02
9.07.2007. године
НОВИ САД
Бул. Михајла Пуплина 16

Јавно предузеће за изградњу,
замену и поправку путева
и железничких станица
ГЕА Р.О. Ш
Број: 119-501-00875/2007-02
9.07.2007. године
ВРШАЦ, ул. Добрача 10 а

На основу члана 128. тачка 2. и члана 111. Закона о заштити животне
(„Сл. гласник РС“ број: 135/04), члана 91. 94. став 1. и 95. став 1., тачка 1. и
7., став 2., тачка 1., Закона о заштити животне средине („Сл. гласник РС“,
66/91, 83/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 53/95), члана 192. Закона о општем
управном поступку („Сл. гласник РС“, број: 33/97 и 31/01) и члана 29.
Закона о утврђивању надлежности Аутономе Покрајине Војводине
(„Сл. гласник РС“ број: 6/2002) покрајински инспектор за заштиту животне
средине Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине и одрживи
развој, у поступку заштите заштићених природних добара, доноси

РЕШЕЊЕ

1. **ЗАБРАЊУЈЕ СЕ** ЈП „Војводинашуме“ Шумско газдинство „Банат“, Панчево, ШУ „Вршац“ из Вршца, извођење било каквих радова у Газдинској јединици „Вршачки брег“, а у границама заштићеног природног добра ПИО „Вршачке планине“, до усаглашавања донете Посебне основе за газдовање шумама за наведену газдинско јединицу са Одлуком о заштити ПИО „Вршачке планине“ („Сл. лист општине Вршац“, бр. 6/2005.).
2. **НАЛАЖЕ СЕ** се ЈП „Војводинашуме“, ШГ „Банат“, Панчево, ШУ „Вршац“ да, у поступку усаглашавања основе из тачке 1. диспозитива, испуњује услове заштите природе за ГЗ „Вршачки брег“, издате од Завода за заштиту природе Србије (услови бр. 03-107/2 БК/05).

Жалба изјављена на тачку 1. диспозитива не задржава извршење на основу члана 221. а у вези члана 131. Закона о општем управном поступку.

безобзирност Шумског газдинства из Панчева иде до тога да се сада шума сече наочиглед јавности у непосредној близини туристичких стаза. Као грађани државе Србије и општине Вршац не желимо више да будемо омаловажавани, да посматрамо и допустимо да се природа Вршачких планина и даље немилосрдно уништава, док се, при том, крше Закон о заштити животне средине, општинска Одлука и Решење инспекције, те тражимо:

1) да Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство „Банат“, Шумска управа „Вршац“, поступи по Решењу покрајинске инспекције заштите животне средине и **ОДМАХ** прекине све радове на сечи шуме у Газдинској јединици „Вршачки брег“, док своје Посебне основе за газдовање за наведену јединицу не усагласи са са Одлуком о заштити Предела изузетних одлика „Вршачке планине“ („Сл. лист општине Вршац“, број 6/2005.).

2) да инспектори сектора за инспекцијске послове Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине и одрживи развој, изађу на подручје ПИО „Вршачке планине“ и поднесу одговарајуће пријаве против одговорних лица за незакониту сечу.

Уколико стање остане непромењено, наша удружења ће у понедељак 12. новембра 2007. године, у 12 часова организовати протестно окупљање у Вршцу, на које позивамо све наше суграђане који деле нашу забринутост за судбину природе Вршачких планина.

Саопштење су објавили многи медији – Политика, Дневник, Вечерње новости, Блиц, Грађански лист, Радио Београд 2, РТВ Нови Сад, РТВ Панонија и други. Новосадски дневни лист „Дневник“ је објавио чак пет великих и запажених чланака. Притисак је после десетак дана уроди плодом, јер је ЈП „Војводинашуме“ јавно објавило да обуставља сечу, па је одлучено да се протестно окупљање одлаже док такво стање траје. По нашим сазнањима, по налогу Секретаријата за заштиту животне средине, ЈП „Војводинашуме“ ради на усаглашавању својих планова сече са одлуком СО Вршац. Овај успех показује да борбе удружења грађана за заштиту природе нису унапред осуђене на пораз, да се обични грађани могу успешно изборити за своја права и идеје, да могу контролисати законитост рада институција система.

САРАДЊА ЕКОЛОШКИХ НВО ВРШАЦ - РЕШИЦА (РУМУНИЈА)

У програму прекограничне сарадње између Србије и Румуније, који се остварује уз финансијску помоћ Европске уније, право учешћа на конкурс имају и еколошке невладине организације (НВО) из пограничних региона у обе државе. Међутим, у досадашња два позива, учешће ових организација није био довољно. Један од разлога је међусобно непознавање активности, капацитета и недостатак контакта. Последице, организације нису могле да пронађу партнера са друге стране границе, што је један од основних услова конкурса.

На иницијативу Жупанијског савета Караш-Северин и општине Вршац, у петак 19. октобра 2007. године, у Решици, у сали Савета жупаније Караш-Северин, одржан је скуп представника еколошких невладиних организација из општине Вршац и жупаније Караш-Северин. Циљ састанка био је међусобно упознавање организација које делују у пољу заштите животне средине са обе стране границе, и предлагање пројектних идеја за предстојећи позив у оквиру програма прекограничне сарадње Србија – Румунија.

Са српске стране, одржане су четири CD презентације. Прво је представљен пројекат ИФОНЕТ Војводина – база података о еколошким НВО са подручја АП Војводине, који је током 2006.

године реализовало Природњачко друштво „Геа“, средствима Покрајинског секретаријата за спорт и омладину из Новог Сада. Ова база садржи податке о преко 100 еколошких НВО које делују у Војводини, побудила је велико интересовање румунских НВО, јер им је коришћењем базе олакшано проналажење прекограничних партнера у Србији. У наставку су своје активности и досадашњи рад представиле две водеће еколошке НВО у општини Вршац, Природњачко друштво „Геа“ и Еколошко удружење „Авалон“, као и новоосновано Еколошко удружење „Природа и здравље“, вршачке Хемијско-медицинске школе. „Геа“ је представио Дејан Максимовић, члан друштва. Са румунске стране, своје пројекте и пројектне идеје за будућу прекограничну сарадњу представиле су еколошке организације: Фондација „Активити“ (Fundatia „Activity“), Спелеолошко удружење „Експлоратори“ (Asociatia „Exploratorii“), Удружење „Пријатељи планина“ (Asociatia „Prietenii muntilor“) сви из Решице, Еколошка група за сарадњу „Нера“ (Grupul ecologic de colaborare „Nera“) из Оравице, као и представници управа Националних паркова Клисуре Нера - Беушница (Cheile Nerei – Beuşnița) и Домоглед (Domogled).

Састанак су организовали Виктор Најдан, извршни директор програма Жупанијског савета Караш-Северин, Кармен Крлуђа, руководилац одељења за заштиту животне средине Савета и Андреј Сабо, саветник за европске интеграције Савета, те им се захваљујемо на позиву. С обзиром да су Вршац и Решица удаљени свега 100 километара и деле исти простор јужног Баната, сасвим је очекивано да еколошке НВО из оба града имају и чвршћу сарадњу.

„Узвратни“ састанак је одржан 22. новембра у организацији општине Вршац. Присутни су били представници истих удружења. Прво је Орхидеја Штрбац представила рад ЈП „Варош“ као стараоца природног добра Вршачке планине, а затим су се НВО договориле око будућих праваца сарадње. Очекујемо да ће у пролеће 2008. године, наше друштво у сарадњи са пријатељима из Решице урадити неколико активности на Вршачким планинама и планини Семеник.

ДЕЦА ГРАДЕ СВЕТ БИЉАКА

Ликовни конкурс Националног парка „Ретезат“ Румунија

Наше пријатељи из управе Националног парка „Ретезат“ из Румуније, позвали су децу Вршца да учествују на ликовном конкурс „Деца граде свет биљака“, који је део већег пројекта под називом „Деца граде свет“. Тако су по први пут, заједно са вршњацима из Румуније, Молдавије и Мађарске, и ђаци из Србије учествовали на конкурс који организује овај Парк. Природњачко друштво „Геа“ било је партнер са српске стране. Задатак је био да ученици старости од 8 до 16 година направе тродимензионалне моделе ендемских биљака које расту у Парку, користећи различите материјале – платно, папир, метал, тако да буду што вернији и сличнији оригиналу. Рок за пријем радова био је 30. април

2007. године. Циљ је био да се на овај начин млади упознају са највреднијим одликама биодиверзитета Ретезата. Учествовали су ученици неколико основних и средњих школа из општине Вршац и послато је 34 рада.

Сва деца, а и њихови наставници, показали су изузетан труд, креативност и маштовитост. Иако нису освојили ниједну награду (боравак у Ретезату, спортска опрема), својим радовима достојно су представили Србију, Вршац, своје школе и наше друштво. Захваљујемо управи НП Ретезат на позиву. Врло радо ћемо сарађивати са њима и у будућности.

Милица Поповић

ПРИРОДА ДИШЕ

Ликовни конкурс деце основних школа Зграда Конкордије, 22. мај 2007.

Стварање подмлатка један је од приоритета нашег друштва. Кроз прилагођене програме занимљиве младима, желимо да утичемо на њихов однос према очувању животне средине. Једна од активности са циљем подстицања младих је ликовни конкурс „Природа дише“, који је трајао од 18. априла до 22. маја 2007. године у организацији нашег друштва. Право учешћа на конкурс имала су деца од првог до осмог разреда свих основних школа на подручју општине Вршац, како градских, тако и сеоских. Одређене су четири старосне групе – I и II, III и IV, V и VI, VII и VIII разред. Идеја је била да се деца подстакну на размишљање о околини у којој живе, да кроз различите видове ликовног изражавања покажу своје мишљење и виђење проблема, стања животне средине и природе, и да одраслима тако упуте својеврсну еколошку поруку.

До 10. маја, када је био рок за пријем радова, на конкурс се пријавило 178 деце из 8 основних школа, од 12 колико их има у општини, са укупно 188 радова. Радове је прегледао жири састављен од стручњака, педагога, професионалних уметника и чланова нашег друштва. Поред оцене ликовних елемената, жири је посебно вредновао оригиналност еколошке поруке и идеје. Прво су у ужи избор одабрана 43 рада за заједничку изложбу. Затим су у свакој старосној групи изабрана по три најбоља рада који су

освојили прву, другу и трећу награду. На крају је од ова четири победника одабран и најбољи рад целог конкурса, а то је рад Марка Живкова, ученика Iв разреда Основне школе „Вук Караџић“ из Вршца. Ученици су награђени вредним и лепим наградама, књигама и ДВД издањима о природи, постерима, прибором за ликовно, а дародавци су општина Вршац и Завод за заштиту природе Србије. На конкурс су учествовали ученици школа „Вук Караџић“, „Олга Петров“, „Младост“ из Вршца, затим „Ђура Јакшић“ Павлиш, „Жарко Зрењанин“ Избиште, „Бранко Радичевић“ Велико Средиште и „Бранко Радичевић“ Уљма. Истичемо запажено учешће ученика Школе за децу са посебним потребама „Јелена Варјашки“ из Вршца, који су послали изванредне радове и освојили прво и друго место у конкуренцији V и VI разреда. Најбоље су децу анимирали наставници школе „Вук Караџић“, па су ђаци ове школе забележили најмасовније учешће, а освојили су и највише награда, укупно 7 од 12. Поводом завршетка конкурса, у згради Конкордије је у уторак 22. маја 2007. године одржана изложба одабраних радова. На отварању изложбе било је више од 200 деце, њихових родитеља, наставника и другара. Захваљујемо просветним радницима, директорима школа, члановима жирија и Градском музеју на сарадњи и помоћи у реализацији конкурса и изложбе.

Милица Поповић

Марко Живков, Iв
ОШ „Вук Караџић“

ПУТОВАЊА У 2007.

У седмој сезони наших путовања, ишли смо на пет екскурзија, од којих је четири било у Србији, а једна у Румунији. Успели смо се на шест планинских врхова, посетили седам манастира, два национална парка и један специјални резерват природе. Укупно је путовало 258 наших чланова и пријатеља.

ВАЉЕВСКЕ ПЛАНИНЕ

Мали Повлен (1347м), 1. април 2007.

Седму сезону путовања отворили смо на Малом Повлену, највишем врху Ваљевских планина. На премијери нове сезоне било је 74 путника. Њих 26 се попело на Повлен, а остали су обишли манастир Лелић, центар Ваљева, музеј и кућу песникиње Десанке Максимовић у Бранковини. Захваљујемо се нашим водичима, а то су Горан Удовичић, Мирко Шахо, Паун Бељић, Горан Јеремић, чланови Планинарско-еколошког удружења „Повлен“ и Дејан Поповић из Туристичке организације Ваљево. Веома смо задовољни овом, за нас новом дестинацијом, а како сада имамо и нове пријатеље из ПЕУ „Повлен“, планирамо да сваког наредног пролећа упознамо неки нови предео, да направимо серијал Ваљевских планина, барем као са Хомољем.

ВАЉЕВО И ПОВЛЕН

Ваљевским планинама или „Ваљевском гредом“ означава се издужени појас брдско-планинског терена који, пружајући се у правцу запад-исток у дужини од око 50 километара, као изразито орографска целина, представља природну границу простирања подручја северозападне Србије према југу. У склопу Ваљевских планина налазе се Медведник (1247м), Јабланик (1274м), Повлен (1347м), Маљен (1103м) и Суворор (864м). На северозападу, настављају се појасом Подринских планина, затим се на западу преко Дрине и планине Јелице повезују са осталим планинама Динарског система, док су на истоку, изворишним крацима реке Љиг, односно Накучанском преседлином одвојене од Рудника. Унутрашњи, северни део лука Ваљевских планина затвара басен слива Колубаре, а спољашњи лук је у свом југозападном делу експониран према долини Дрине и према долини Западне Мораве на југу. У геоморфолошком и орографском погледу, ово су планине средњих висина чија је доминантна планинска маса између 900 и 1100 метара надморске висине. Према поменутој површи од 600м, Ваљевске планине су ограничене низом одсека и стрмијих страна, нарочито израженим северно од Суворора и Маљена. Изнад тих одсека су степеничасто поређане шире заравни од 700 до 1100м до темена Ваљевских планина. Темена ових планина чине пространу висораван која се од 700м на Суворору поступно пење до 1000м на Маљену и до 1100м око Повлена, Јабланика и Медведника. Те су заравни просечене котлинама, долинама са живописним дубодлинама и кањонима, од којих је кањонска долина реке Градац најизразитија. Ту су такође и бројни извори и врела, на пример, врело Љига, Таорска, Пакљанско, Градачко, врела у клисури Сушице, те низ већих извора планинских река, и потока. На северној страни Ваљевских планина знатан простор захвата Ваљевски крас, заталасане површине покривене вртачама и слепим долинама, а у кањонима и по странама има доста мањих пећина. Због својих орографских карактеристика и улоге значајне висинске баријере између Панонске низије и залеђа, Ваљевске планине немају само умерено-континенталну климу, већ и специфичну умерено-планинску климу са наглашенијом улогом

планинског климата него што га имају планине истих висина.

Наша планинска група почела је свој поход на Ваљевске планине са превоја Дебело брдо, на око 1000м висине, на граници општина Ваљево и Бајина Башта, а завршила га 5 ипо сати касније у селу Мравињици. Освојили смо сва три врха Повлена, од којих је, зачудо, Мали – највиши (1347м). Како је цела зима 2006/7. била блага и без снега, тако се првог априлског дана и на овој висини осећао долазак пролећа. Природа је изванредно лепа, тако да смо уживали шетајући по ливадама и шумама, по прохладном и променљиво облачном времену, уз повремене ветар, нарочито при врховима. Сремуша и шафрана је било у великом броју, што ће остати упамћено као једна занимљивост.

Ваљево је град са преко 60.000 становника у горњеколубарској котлини, са скоро свих страна окружен обронцима планина Маљен, Повлен, Јабланик и Медведник, а на североистоку се пружа плодна долина Колубаре. Располаже бројним и разноврсним туристичким потенцијалима који чине богатство занимљивих културно-историјских садржаја. **Тешњар** – на списку туристичких занимљивости заузима прво место, грађен је у српско-балканском стилу 18. и 19. века. У Тешњару и данас живе неки од заборављених заната: сукнари, ткачи, сарачи, грнчари. Ова градска четврт је смештена на десној страни Колубаре, до првог светског рата била је централни, најважнији део вароши. Одувек је био синоним за занатство и трговину. Брижљивом ревитализацијом, стара чаршија заживела је новим садржајима кроз бројне кафиће, ресторане, бутике. **Муселимов конак** је најстарија зграда у Ваљеву, грађена у 18. веку скромне и једноставне архитектуре и редак је остатак турског градитељства. У подруму конака су били заточени кнезови Алекса Ненадовић и Илија Бирчанин и одатле изведени на губилиште. Сада је у овој згради стална музејска поставка Првог и Другог српског устанка, са 150 експоната оружја, ношњи, застава, докумената. **Лелић** – на око 10 километара од Ваљева налази се мушки манастир Лелић, посвећен светом владици Николају Велимировићу, чије су мошти премештене из манастира Свети Сава у Либертвилу, Илиноис, САД у лелићку цркву 12. маја 1992.

године. **Бранковина** – на 12 километара од Ваљева налази се село Бранковина, са правом названо „село пуно историје“. Своју славу стекла је током драматичних историјских збивања

у 19. веку, а посебно као родно место и завичај низа личности значајних за српску историју и културу. Аутентичност амбијента, историјски и културни значај учинио је овај простор привлачним за посетиоце, за различита културна догађања и манифестације. Пространа културно-историјска целина у Бранковини у потпуности је уклопљена у природно окружење. Бранковина својом ненаметљивом лепотом, духом и миром који зрачи није оставила никог равнодушним, па су многи попут нобеловца Иве Андрића писали о том предивном споју историје, културе и природе. Од знаменитих личности Бранковине помињемо чувену породицу Ненадовић, чији су славни припадници (кнез Алекса, војводе Јакоб, Јеврем и Сима, прота Матеја, песник Љуба) имали пресудну улогу у историји Србије 18. и 19. века. Село је нераскидиво везано са именом једне од највећих српских песникиња Десанком Максимовић (1898–1993). Детињство проведено у Бранковини оставило је неизбрисиви траг у њеној дубоко емотивној и мисаоној поезији. По својој жељи сахрањена је у порти бранковачке цркве.

Тамара Максимовић

НАЦИОНАЛНИ ПАРК КОПАОНИК

30. април – 2. мај 2007.

Првомајске празнике је 35 наших чланова провело на Копеонику, у гостима код наших пријатеља из Планинарског друштва „Копеоник“ из Београда, у њиховом планинарском дому и управе истоименог Националног парка. Због лоших временских услова смо морали да делимично одступимо од програма. Првог дана смо обишли само манастир Лепенац. Сутрадан смо због кише морали да чекамо скоро до поднева, да би по магловитом и хладном времену дошли до Маркове стене и успели се на Суво Рудиште (1976м). Зато је трећег дана коначно синило сунце, па смо делимично надокнадили пропуштено и обишли цркву и гејзир Метође и успели се на Велику Гобелу (1934м). Нисмо испунили план у потпуности, јер нисмо стигли да обиђемо Небеске столице и водопад Јеловарник. У повратку смо посетили манастир Жичу. Копеоник је јединствен по много чему. Он нема захтевне планинарске стазе. Због развоја центра за зимске спортове, жртвована је привлачност и чистота нетакнуте природе, жичаре и силни објекти су наружили амбијент. Највиши врх је затворен за посетиоце. Дobar део планине је упропаштен површинским копом. Претрпео је жестоко НАТО бомбардовање. Ипак, поред свега што Копеоник више нема или није ни имао, мало је наших планинара који на њему нису боравили и оних који му се више не враћају. Можда је тајна у његовим изванредно лепим пределима. Или што се горостасно уздиже над околином, па се, кад услови дозволе, са њега може видети половина српских земаља, у кругу који чине Стара планина, Шара, Дурмитор, босанске планине, па све до Авале и Дунава. Или управо у приступачности свих тих лепота обичном посетиоцу.

Захваљујемо се Љубиши Бркићу и Радету, домаћинима у планинарском дому, на изванредном дочеку и доброј услузи. Такође, хвала и Сузани Коматовић, биологу и Славиши ренџеру у ЈП НП „Копеоник“ на стручној помоћи.

Национални парк Копеоник

Сузана Коматовић*

Народи целог света имају „своју“ планину, коју издвајају од осталих и усвајају је као део националног идентитета. Та планина не мора бити највећа и најдужа, али је уско повезана за историјска збивања или материјалну културу народа који је сматра најзначајнијом планином свог поднебља. Код Срба је то Копеоник, планина смештена у срцу Србије. Простире се од питомог побрђа и уздиже до Сувог Рудишта и Панчићевог врха високог 2017 метара. Највише и најлепше делове овог масива обухвата Национални парк Копеоник са површином од 11.810 хектара и заштитном зоном од 19.985 хектара. Простире се на подручју општина Рашка и Брус.

Копеоник је за Национални парк проглашен 1981. године док је истоимено Јавно предузеће са основним задатком заштите и унапређења животне средине основано 1989. године. Основу парка чини високопланински, релативно заравњени предео средње надморске висине око 1700 метара. Најнижа тачка је на око 640 метара. На подручју националног парка Копеоник издвојен је низ објеката природе, природних и створених вредности који су према различитим степенима заштите сврстани у 13 резервата природе. Специфичне биљне и животињске заједнице, беспрекорна лепота предела, динамика и разноврсност пејзажа, пространи планински пашњаци, густе четинарске и мешовите шуме, истакнути планински

*Сузана Коматовић, дипл. биолог, ЈП НП „Копеоник“

врхови са којих се пружа поглед на готово целу Србију, одлике су по којима су ови резервати карактеристични и због којих посетиоци заувек памте ову планину.

Копаноник своје право лице скрива у тамним шумама, кланцима, стрмим падинама. Открива га само пред правим љубитељима природе и оставља без даха. Величанствени водопад Јеловарник, река која се са висине од 70 метара стрпоштава низ литице са бистром и као лед хладном водом, гејзир на обронцима Метођа који баца воду неколико метара у висину, дају очаравајући приказ. Природни резерват Метође је чудесан предео рађања и умирања шума. Ту се ништа не дира и не мења, ту секира не залази, све је остављено да траје и само се обнавља. Нико не дира ни огромна стабла која леже оборена сама од себе. Ниједно није млађе од сто година. На простору Метођа расту бујне мешовите лишћарско-четинарске шуме у којима се као значајан градитељ заједница јавља планински јавор (*Acer heldreichii*). Резерват Козје стене над суседним пределима доминира компактношћу, громадношћу својих висова и литица, реликtnим заједницама смрче, јеле, вреса, реликtnом стенском вегетацијом и присутношћу копаноничке љубичице (*Viola kopaonikensis*). Јанкова бара, где се налази највећа планинска тресавица на Копанонику са јединственим тресавским зељастим заједницама и мешовитим четинарским шумама, Гобеља са специфичним заједницама алпског рунолиста (*Leontopodium alpinum*) у укутинама стена, Јелак са добро очуваном буково-јеловим шумама у којима се јавља тиса (*Taxus baccata*), Самоковска река где се вегетација тресавице преплиће са шумама смрче...

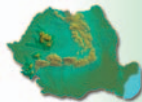
У флори Копаноника до сада је описано преко 1500 биљних врста. У Националном парку живи 91 ендемична и 82 субендемичне биљне врсте, што управо и указује на то да је Копаноник прави центар ендемизма и биолошке разноврсности Србије и Балкана. Посебно место у том богатству заузимају три локална ендемита: Копаноничка чуваркућа, Копаноничка љубичица и Панчићева режуха. Поред локалних, планину красе и балкански ендемити: југословенски звончић (*Edraianthus jugoslavicus*), српски лан (*Linum serbicum*), српски пуцавац (*Silene parnassica* ssp. *serbica*), Панчићев вијак (*Festuca paniculata*), Пентеров жежић (*Aconitum pentheri*), косица (*Asuneuma trichocalycinum*), дивљи бадељ (*Carduus scardicus*). Почев од подножја планине, зонално се смењују шумски екосистеми врбово-тополових шума у долинама река, заједнице црног

бора, више врста храстова, брдске букве и јеле, до фрагментна субалпијске смрче. Изнад њих се шири појас жбунасте субалпијске вегетације изграђен од планинске клеке и боровнице, а затим веома богата вегетација ливада пашњака и камењара. До сада је на Копанонику описано 119 биљних заједница што говори о изванредној вегетацијској разноврсности.

Различите животињске популације настанују Копаноник. Предели Копаноника су једина станишта терцијарне врсте дневног лептира *Colias balcanica* чији се ареал протеже на делу Балкана. Највише врхове Копаноника насељава живородни гуштер (*Lacerta vivipara*), који насељава само највише планине Европе. Око 140 различитих врста птица живе на Копанонику а често се могу срести сури орао (*Aquila chrysaetos*), планинска шева (*Eremophila alpestris*), крстокљун (*Loxia curvirostra*), шумска шева (*Lullula arborea*), велика ушара (*Bubo bubo*), сиви соко (*Falco peregrinus*), шумска сова (*Strix aluco*). Међу сисарима који настанују ове просторе издвајају се патуљаста миш (*Micromys minutus*), сиви пух (*Dromomys nitendula*), шарени твор (*Vormela peregusna*), алпска ровчица (*Sorex alpinus*), мала ровчица (*Sorex minutus*), водена ровчица (*Neomys fodiens*), веверица (*Sciurus vulgaris*), дивља мачка (*Felis silvestris*), срна (*Capreolus capreolus*), вулк (*Canis lupus*), лисица (*Canis vulpes*)...

У недрима Копаноника мирује и право мало чудо природе – Семетешко језеро. Ово језеро се налази на 900 мнв у атару села Семетеш, испод виса Орловац. Семетешко језеро је кружног облика, пречника 60 метара. Воду добија од подводних извора, а мањим делом и од два извора изнад језера. Подводни извори заслужни су за то што је језеру практично немогуће измерити дубину, јер су они толико дубоки и широки да практично представљају део језера. Просечна температура воде је 10°C, док у јулу и августу достиже и 20°C. На језеру су се формирала „пловећа“ острва на којима има растиња. Веће пловеће острво је овалног облика, дужине 10, а ширине 3 метра, док је мање кружног облика пречника 2 метра. Приликом дувања ветра острва се крећу по језеру, што представља атракцију. Језеро је пориђено шараном, а „староседеоци“ су тритони, *Salamandra salamandra* – врста репатих водоземаца из породице Саламандера, са слабо развијеним ногама, у нашем народу познатији као даждевљаци. Семетешко језеро траје и истрајава на само 200 метара од границе Националног парка захваљујући људима који га заиста воле. Обавијено је велом тајне. Не зна се када је и како настало, нити под којим околностима. Ниво воде у њему нити расте, нити опада. Исти је и при највећим сушама, и при провалама облака. Из тих разлога, за језеро се везују бројне легенде, по којима у њему живи страшна неман.

Од објеката културно историјске баштине у Националном парку Копаноник се издвајају – обновљена црква Св. Петра и Павла у Кривој реци и Јошаници, остаци ранохришћанске базилике и цркве Св. Прокопија из VII века на локалитету Небеске столице, црквиште у Метођу, остаци средњовековног пута Кукавица, осам средњовековних рушита, где се копапа руда, по чему је Копаноник и добио име, бројни остаци средњовековних топионица, Панчићев маузолеј, репрезентативни примери народне архитектуре у Мијатовића јазу и шест старих воденица. Бројни и јединствени водопади, извори и врела, строго заштићени водотоци, тресавске заједнице, камене гранитне фигуре, трагови глацијације и најразличитија станишта биљног и животињског света чине заштитни знак копаноничког насеља и буде жељу за поновним срастањем са овом планином.

ПРЕДСТАВЉАЊЕ НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА „РОДНА“ РУМУНИЈА

Свечана сала општине Вршац

16. мај 2007.

Наше друштво има богату и успешну сарадњу са институцијама и удружењима која се баве заштитом природе у Румунији. Своју презентацију имала је и управа Националног парка „Родна“. Вредности парка је представио Клаудије Јушан, биолог. Тако су наши чланови стекли слику о Парку који смо и посетили месец

дана касније. Презентацији је присуствовало око 50 посматрача, међу којима и г-ђа. Лаура Дину, вицеконзул Румуније у Вршцу, и тиме нам указала посебну част и задовољство. Следећег дана, делегација из Румуније је гостовала у Новом Саду, у Заводу за заштиту природе, где су, такође имали представљање.

НАЦИОНАЛНИ ПАРК „РОДНА“ – РУМУНИЈА

13 – 17. јуни 2007.

У сарадњи са нашим пријатељима из ПСД „Копанник“ из Београда, и ове, четврте године за редом, организовали смо заједничко путовање у Румунију. Овога пута приредили смо нешто потпуно ново, заиста необично и међу српским планинарима до сада невиђено – посета планини Родна на северу Румуније. И од наших домаћина смо добили потврду да смо прва група из Србије која је походила овај крај. Тешко је и само набројати шта смо све видели и обишли у та четири незаборавна дана. Видели смо вредности Националног парка Родна, у области Марамуреш. Попели смо се на два врха – Пјетросул (2303м) и Гаргалау (2159м), видели највиши водопад у Румунији, посетили изузетне верске објекте – манастире Воронец, Хумор, који су под заштитом УНЕСКО, и Брсана, са дрвеном црквом највишом на свету. Посебно изненађење је Весело гробље, на којем се заиста сахрањују мртви, али са једним

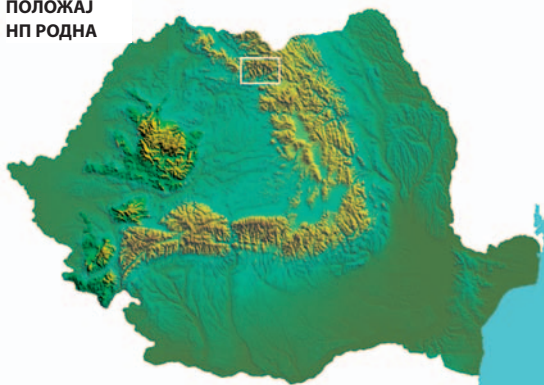

Пољана са нарцисама

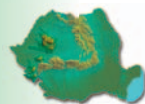
Захваљујемо се нашим одличним домаћинима из управе националног парка, а то су Дојна Жаука, директор парка, Клаудије Јушан, биолог, Јоан Мунтеан, шеф ренџера и Григоре Тимиш, ренџер, на великој помоћи у организацији ове напорне и захтевне екскурзије. За нашу групу су обезбедили све – смештај, водиче, жандармерију која нас је пратила на успону, жичару, бирали су стазе за нас, чак су нас и водили по терену. Свим планинарима у Србији радо препоручујемо да посете овај крај Румуније, а ми се надамо да ћемо још који пут посетити Родну, јер знамо да тамо идемо код драгих пријатеља.

Folosim prilejul să mulțumim excepționalilor noastre gazde din cadrul Parcului Național Rodna, și înainte de toate doamnei Doina Jauca, directoarea Parcului, domnilor Claudiu Iușan, biolog, Ioan Munteanu, șeful rangerilor, Grigorie Timiș, ranger, în ceea ce privește organizarea și buna desfășurare a excursiei noastre. Pentru grupul nostru au asigurat totul: cazare, ghizi, jandarmeria – carea ne-a însoțit, teleferic, desemnând traseele pe care le-am parcurs, conducându-ne cu „mână sigură” prin întreaga zonă. Fiți siguri că tuturor alpinistilor din Serbia am recomandat cu mare plăcere să viziteze zona Dumneavoastră și această regiune excepțională și pitorească a României, cu oameni excepționali. Suntem convinși că aceiași „trupă” care va vizitat, va mai poposi pe meleagurile Dumneavoastră, Parcul Național Rodna, fiindcă suntem convinși că venim la prietenii dragi.

ПОЛОЖАЈ НП РОДНА

готово апсурдним детаљем. Медвеђа пећина је најзначајнији објекат пећинског туризма у Румунији, а од великих градова које смо посетили издваја се Клуж Напока. Можда и превише утисака, па је нас 45 на овој екскурзији било задовољно. Путници су били из Вршца, Београда, Панчева, Новог Сада, Кикинде, Власотинца, Пожаревца. Поздрављамо Славишу Петровића из „Копаноника”, који је испред свог друштва био водич.

НАЦИОНАЛНИ ПАРК „ПЛАНИНЕ РОДНЕ” – РУМУНИЈА (PARCUL NAȚIONAL „MUNȚII RODNEI” – ROMÂNIA)

Дојна Жаука*

Национални парк „Планине Родне”, основан 1932. године одлуком у Гласнику Министарског Конзилијума бр. 1949/1932, потврђен одлуком Закона бр. 137/1995 и одлуком Закона бр. 5/2000 је заштићено природно добро државног и међународног значаја. По класификацији IUCN налази се у IIa категорији – Национални парк – Резерват биосфере. То је најпространије заштићено природно добро севера Источних Карпата, захвата површину од 46.399 хектара, од којих је 3.300 хектара проглашено 1979. године за резерват биосфере (Научни резерват Пјетросул Роднеи). Важност овом заштићеном природном добру дају колико геологија и геоморфологија планина, толико и присуство бројних врста флоре и фауне, ендема и глацијалних реликата.

Положај – Планине Родне, налазе се на северу Румуније, близу државне границе са Украјином, око 150 километара северно од града Клуж-Напока и око 500 километара северно од Букурешта. Ово подручје је има највише тачке Источних Карпата – врхови Пјетросу (2303 м), Инеу (2279м), Ребра (2268м), Гаргалау (2159м). Пошто су обухваћене оквиром северне групе, познате и под називом Карпати Марамуреша и Буковине, ове планине доминирају пејзажом, а највеће разлике нивоа су у односу на депресију Марамуреша, која се налази северно. Са административног становишта, Парк се простире у жупанијама Марамуреш и Бистрица-Насауд. Транскарпатска пруга Салва – Вишеу (на западу масива), а посебно пруга Салва-Родна (на југу), омогућују приступ у Планине Родне кроз средишта насеља која пресецају: Телђиу, Ромули, посебно Насауд, Ребришоара, Непос, Синђорз-Баи, Аниеш и Родна. Железничке пруге прате путеви који повезују Трансилванију са Марамурешом и Молдавијом. Приступ масиву са севера изводљив је кроз насеље Борша.

Геологија и геоморфологија – Велика висина и масивност Планина Родне су последица петрографског састава и тектонских услова. Планине се појављују у облику хорста изграђеног од кристалистих слојева, ограничене дубоким слојевима Драгош вода (на северу) и Родна (на југу). Кристалисти слојеви појављују се у облику три ланца. На јужној страни Планина Родне појављују се вулканске неогене стене, које су у облику громада остале дуж реке Сомешул Маре. Седиментне стене, кредске и палеогене старости (лапорци, конгломерисани пешчари и кречњаци) који окружују масив, биле су под утицајем геолошких померања и дају рељефу неколико карактеристичних форми. Од целог ланца Источних Карпата, Планине Родне најбоље чувају трагове квартарних ледника. Леднички рељеф је добро развијен на северној страни, где се налазе важни леднички циркови (Пјетросу, Бухаеску, Негоеску). На јужној страни, леднички рељеф је слабије развијен – неколико ледничких циркова, ледничко-снежни циркови и снежне нише. Кречњаци јужне половине Родне попримили су кречњачки рељеф представљен са неколико импозантних пећина: Изворул Таушоарелор, Жгебул луи Залион, Баја луи Шнајдер и др.

Хидрологија – Река Сомешул Маре, чији се извори налазе на овом масиву, сакупља све воде са југоистока, југа и запада Родне. Најзначајнији водотоци Марамурешке депресије, међу којима и Вишеу, потичу са западне падине. Испод Врха Гаргалау, из језера Штиол, извире Бистрица Аурие, која затим тече ка Молдавији. Испод линије главне вододелнице постоји 23 ледничка језера од којих су најпознатији Језерул Пјетросулуи, Тауриле Бухаескулуи, Лала Маре, Лала Мика и Лакул Штиол.

Врх Инеу

Клима – У овом масиву осећају се балтички климатски утицаји који, на основу повишених надморских висина, стварају оштрију климу. Средња годишња температура ваздуха опада са порастом надморске висине, тако да је 7-8°C у подножју планина, а значајно негативна (-1,5°C) на висинама преко 2200 метара. У јануару, средња температура ваздуха је 3°C на нижим надморским висинама, а -9°C у зони врхова. У јулу, средња температура ваздуха варира између 7°C (у зони вододелнице) и 18°C (у подножју). Падавине прелазе вредности од 1.200-1.300 мм/год.

Флора и вегетација – Флора кормифита је изузетно богата, будући да је забележено преко 1.100 врста виших биљака. Специфични ендеми масива су: *Centaurea carpatica* ssp. *carpatica*, *Centaurea pinnatifida*, *Dianthus tenuifolius*, *Papaver alpinum* ssp. *coronasancti-stephani*, *Poa granitica* ssp. *disparilis*, *Poa rehmannii*, *Festuca nitida* ssp. *flaccida*, *Trisetum macrotrichum*, *Heracleum carpaticum*, *Heracleum palmatum* итд. Из групе ретких врста биљака, наводимо: *Salix alpina*, *Salix bicolor*, *Astragalus penduliflorus*, *Androsace obtusifolia*, *Laserpitium archangelica*, *Conioselinum tataricum*, *Carex bicolor*, *Carex lachenalii*, *Carex pediformis* ssp. *rhizodes*, *Kobresia simpliciuscula*, *Juncus castaneus*, *Draba fladnitzensis*. На забареним местима расту и неколико реликтних глацијалних врста као што су: *Scheuchzeria palustris*, *Carex limosa*, *Carex magellanica* ssp. *irrigua*, *Carex pauciflora*, *Carex chondrorrhiza*, *Empetrum nigrum*, *Salix bicolor*. Такође се у Парку налазе и законом заштићене врсте *Leontopodium alpinum*, *Gentiana lutea*, *Gentiana punctata*, *Angelica archangelica*, *Nigritella rubra*, *Taxus baccata* итд.